

Tragisch ongeval op de plas, 70 jaar geleden

P. Bakker

Lorentzstraat 15, 7316 GJ Apeldoorn

Een fijne, gezellige dag

Het was zondag 9 februari 1919, in het schippersgezin van Aart Meijers en zijn vrouw Johanna de Haan, te Breukeleveen. De oudste dochter, Jo, die te Weesperkarspel woonde, was met man en twee kinderen overgekomen. Immers: morgen zou vader jarig zijn en dat werd vandaag gevierd. Ook Gerrie en Heintje, die als dienstbode op een boerderij werkten (respectievelijk te Loenersloot en Loenen aan de Vecht) waren thuis, in de traditie van vastenavond. De hele week zelfs, want in deze tijd van het jaar stonden bijna alle koeien droog, waardoor er niet veel te melken viel. De boer en de boerin konden dan samen het werk best aan zonder hulp van de dienstbode. Van de drie zoons van Meijers ontbrak alleen Johan. Hij was in militaire dienst te Gorkum.

In de gesprekken kwamen ijs en schaatsen natuurlijk flink aan de orde. De ijzers werden ook ondergebonden en daar zwierden ze de baan op. Want de kunst van "schoonrijden" verstonden alle negen kinderen. "Dat zie je bij ons nooit", zei zus Jo. "Willen jullie eens bij mij in de buurt komen zwieren?" Iedereen voelde daar wel voor en er werd afgesproken dat het dinsdag zou gebeuren.

Toen het 's avonds bedtijd was hadden vader en Daan eigenlijk het meest genoten. Vanaf 19 januari had hun vrachtschuit ingevroren aan de wal gelegen. En dan gaat een schipper zich al gauw vervelen.

Maandag, een drukke dag voor Daan Meijers

Daan stapte op de fiets en reed naar smid Van Winsum te Westbroek. Daar kocht hij twee paar zwierschaatsen, voor hemzelf en voor Heintje. Thuis had hij een flink stuk leer en daaruit sneed hij de benodigde riemen. Daan was schipper van beroep, maar in de drie en een half jaar van militaire dienst had hij er een nieuw beroep bijgeleerd: zadelmaker. Dat snijden van de riemen vergde heel wat tijd, tot ver in de avond was hij er mee bezig. Toen het klaar was liep hij naar de bedstee om het vader te laten zien. "Ga maar gauw naar bed", zei vader, "het is al één uur". Dat hoefde geen twee keer gezegd te worden.

De fatale dag

Dinsdagochtend was ieder vroeg uit de veren, behalve moeder, die zich ziek voelde; ze had de "Spaanse" griep te pakken. Gerrie had difteritis gehad en voelde zich nog wat slap. Zou ze mee gaan? Vader zei: "Zal ik mee

gaan?" Even was het stil. Toen zei Daan: "Nee. Laten wij met z'n allen als jongelui gaan."

Zorgzaam waarschuwde vader nog: "Vanavond moeten jullie vroeg genoeg thuis zijn, want Daan moet op tijd naar de aannemingscatechisatie. En rijden jullie de Breukelsevaart* af, dan weten jullie op de thuisreis goed de weg."

De schaatsen werden ondergebonden en daar gingen ze dan. Te Breukelen mooi op tijd voor de trein, te Abcoude weer uitgestapt. Na twee minuten lopen konden ze op het Gein de schaatsen weer onderbinden. Maar het ijs viel tegen en daarom gingen ze 's middags naar het Abcoudermeer, waar ze nog familie van moeder ontmoetten.

Toen het tijd werd om naar huis te gaan ging het hele gezelschap naar het station. Behalve Daan, die naar zus Jo reed. Daar was Gerrie naar bed gegaan om wat uit te rusten, want de tocht had haar flink vermoeid. Daan kon het hardst rijden en daarom kon hij het beste zijn zus ophalen.

De treinreis verliep prima, evenzo de wandeltocht van het Breukelse station naar het Zandpad. Over een boerenerf lopend kwamen ze op een slootje, waar ze weer op de schaats gingen. Via een "trekgat" kwamen ze bij de Kalverstraat waar ze rechtsaf wilden gaan.

Maar Daan zei: "Nee, we gaan het wijje** over".

"Je weet toch wat vader gezegd heeft."

"Nou, gaan jullie dan maar de Breukelsevaart uit, ik ga het wijje over. Ik kan dan nog wat op de baan rijden, want op het Gein is het zó tegengevallen!" Omdat Daan het beste kon schaatsen besloten ze om dan maar met hem mee te gaan.

Het begon al wat te schemeren toen ze omstreeks kwart over vier de vijfde plas op gingen. Een rij achter elkaar: Daan, Hillebrand, Marie, Heintje, Gerrie, Ida, Aartje. Daan hield een hand achter zijn rug, Hillebrand pakte die vast en hield zijn andere hand óók op de rug. De rest van de rij deed evenzo. Op enige afstand langs "de Strook" (een smalle akker tussen kanaal en plas) rijdend, gingen ze recht op Breukeleveen aan.

Plotseling begon Daan zijwaarts van de rijrichting af te wijken en daarbij vaart in te houden. Hij schoot schuin voorover, zijn hand raakte het ijs. Heintje zag het en veronderstelde dat Daan viel. Van schrik liet ze Marie los.

Wat er aan de hand was? Daan had plotseling een stukje voor hem uit een wak gezien. Door van richting te veranderen hoopte hij de hele sliert langs het wak te kunnen leiden in plaats van er in. Met Hillebrand en Marie lukte dat goed, maar de achterste vier, die los waren van de sliert, gingen rechtuit het water in.

Hevig geschrokken riep Hillebrand: "O, Daan, wat moeten we nu toch doen?" Daan gaf geen antwoord; hij was de enige van de broers en zusters die kon zwemmen. Pardoes reed hij het wak in, waar hij Gerrie en Ida

* Tienhovens kanaal.

** Wijje is oud-Breukeleveens dialect voor de plas.

Afb. 1. Hier woonde de familie Aart Meijers. Uiterst links is een gedeelte zichtbaar van het kleine zomerhuisje, dat er thans, in 1989, nog steeds staat. Monumentenzorg bewerkstelligde dat het niet afgebroken werd toen het huis werd gerestaureerd. Het heeft nu huisnummer Herenweg 31, Breukeleveen. Het rieten dak heeft plaatsgemaakt voor een pannendak. (Foto gemaakt door mevrouw Scheuer te Maarssen, omstreeks 1935.)

zwemmend naar de ijsrand bracht. Hillebrand trok ze één voor één uit het water. Intussen had Marie het jongste zusje Aartje gered. Die was niet helemaal het water ingegaan, maar had kans gezien één been op het ijs te houden. Marie pakte haar schaats en trok haar naar zich toe.

Toen Daan al zwemmend Heintje aan de rand van het wak gekregen had strekten Hillebrand en Gerrie haar de hand toe. Op dat ogenblik kraakte het ijs en scheurde een schots af, waardoor de twee redders het water in gleden.

De ijsbaan

Van de Breukeleveense ijsbaan werd druk gebruik gemaakt. Evenwijdig met de Herenweg liep hij, aan de westkant daarvan, vanaf de vaart tot het huis van scheepstimmerman Klaas Pieneman*. Aan het begin- en aan het eindpunt stond een tent, eenvoudig gemaakt uit drie rietmatten, met de open kant naar de baan.

Men kon daar even uitrusten en bij oostenwind luw zitten. Een vlag, hoog aan de stok, nodigde de schaatsers uit om even binnen te komen. Want er werd chocolade- en anijsmelk verkocht. In de zuidelijke tent gebeurde dat

* Nadat het huis nieuwe bewoners kreeg, de familie Den Ouden, prijkt het met de naam "Charlois". Dit duidde op de herkomst der familie.

door Jan Schipper en zijn vrouw Gerrie Lamme, in de noordelijke door Cors Lamme.

Er werd heel wat gepraat en gelachen. Ineens stak iemand een vinger omhoog. "Stil eens!" Iedereen luisterde nu en hoorde het onophoudelijk geroep om hulp, dat door de westelijke wind duidelijk werd overgedragen.

"O", riep Johan, de zoon van Janus Meijers, "dat zijn vast de kinderen van oom Aart, die in het wak zijn gereden!" Hij wist namelijk dat zijn nichten en neven die tocht zouden maken. Meteen wist hij wat hem te doen stond. Hij trok de vlaggestok naar boven en rukte de vlag er af. Met de stok in de hand reed hij snel in de richting van het wak. Met Willem Manten en Keesje Geurtsen was hij de eerste die daar aankwam. Een grote groep schaatsers volgde, ieder bereid om hulp te bieden. Maar er ontstond bij het wak een gevaarlijke toestand. Johan zag dat het ijs begon door te buigen. "Ga terug, mensen, anders verdrinken we allemaal!", riep hij. Voorzichtig stak hij het dunne eind van de stok onder de armen van de drenkelingen. Op deze manier wist hij Hillebrand en Gerrie uit het water te krijgen. Toen het ook gelukt was met Heintje, zette men haar overeind. Maar meteen zakte ze weer in elkaar. "Die is dood", zei iemand. Dit bleek echter niet het geval, want ineens hoorde men haar roepen: "Help!" En even later: "Ik heb eau de cologne in mijn zak!"

Een grote groep mensen bracht de drenkelingen huiswaarts. Plotseling kwam daar iemand op kousevoeten op hen af rennen.

Vader radeloos

Vader Meijers was aan het eten koken, toen hij het hulpgeroep hoorde. Duidelijk herkende hij de stemmen. Ogenblikkelijk liep hij naar de bedstee en zei: "Moeder, onze kinderen liggen in het water. Blijf jij in bed, ik ga er naar toe." Zonder zijn klompen aan te schieten rende hij naar buiten, sprong over de bijt het ijs op, in de richting van het wak. Weldra ontmoette hij de eerste terugkerende mensen. Die hielden hem tegen. "Redden jullie mijn kinderen dan", riep hij, "die liggen in het water!"

Een moment later zag hij de kinderen. "Zijn jullie er allemaal?" vroeg hij angstig. "Ja, vader, maar Daan nog niet." "O, die kan zwemmen. Hij komt wel." * Meteen liep hij met Marie en de vijf andere, kletsnatte kinderen mee huiswaarts. Moeder stond, met een deken omgeslagen, op de walkant.

Het hele huis was ineens vol mensen. Van alle kanten kwamen hulpvaardige handen droge kleren aandragen.

Met de redding van Daan wilde het niet vlotten. Ze konden hem niet bereiken en op de aansporing de stok te pakken reageerde hij niet.

Ondertussen waren mensen in koortsachtige haast bezig met het loshakken van een roeiboot, die vastgevroren lag in het ijs. Anderen kwamen

* Deze woorden klinken erg bot. Maar de gedachtengang van vader Meijers is ongetwijfeld geweest: De vijf kinderen die niet kunnen zwemmen zijn het wak uitgekomen. Daan, die wel kan zwemmen, zal zich dus zeker wel weten te redden. Bovendien zijn er genoeg hulpverleners bij hem.

aan met een slee. Daar werd de boot op gezet en snel ging het toen in de richting van het wak.

Daar aangekomen zetten ze de boot op het ijs en duwden hem, bemand met enkele mensen, in het wak. In het bijna-donker bereikten ze Daan, die rechtop stond in het water (maar dat bleek te komen door de lucht die onder zijn jas omhoog was geperst en door het gewicht van zijn schaatsen). Het was te laat, Daan gaf geen enkel teken van leven meer. In het ijsskoude water was hij onderkoeld en bewusteloos geraakt, en daarna verdronken. Met een dode Daan op de slee kwamen ze aan de wal.

Zoetjes aan gingen alle mensen naar huis. Schipper Willem van Ginkel alleen bleef. De hele nacht heeft hij met vader op gezeten.

De volgende morgen kwam vaders broer Janus, die ook schipper was en ook te Breukeleveen woonde, het trouwboekje halen om Daans overlijden aan te geven.

Verdriet

Op het kerkhof naast de Hervormde Kerk te Tienhoven is Daan begraven. Dat gebeurde op zaterdag 15 februari, bij een overweldigende betoning van belangstelling. Ds. G.B. Fijnvandraat heeft de begrafenis geleid. Gezongen werd psalm 103 vers 8: "Gelijk het gras is ons kortstondig leven".

De rouwkaart had de volgende tekst:

Later rustte op zijn graf een steen, met dit opschrift:

Hier rust onze geliefde zoon, broer en verloofde Daniël Meijers,
geb. 9. 4. 1895 overl. 11. 2. 1919.

Het bovenstaande, trieste verhaal is mij verteld door Heintje, die zich op 87-jarige leeftijd deze gebeurtenis nog haarfijn weet te herinneren.

Als de grafsteen niet in het ongerede was geraakt, zou ik graag op het stille kerkhof staan bij die steen. Ik zou dan mijn hoed afzetten. Hommage aan een onversaagde, dappere Daan, die vijf keer een mensenleven redde, maar daarbij zelf het leven verloor.